

Татарчук Людмила Михайлівна,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4714-6958>,

кандидатка історичних наук, старша дослідниця,
заступник директора,

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії
аграрних наук України (ННСГБ НААН),

Київ, Україна

e-mail: tlm2017@ukr.net

**Цифрові трансформації Національної наукової сільськогосподарської
бібліотеки НААН: від збереження історико-наукової спадщини до форму-
вання цифрового депозитарію аграрних знань**

Досліджується цифрова трансформація Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН як складова модернізації наукової інфраструктури України. Обґрунтовується, що цифровий депозитарій аграрних знань, цифровізація історико-наукової спадщини, розвиток відкритої науки та сучасних наукових комунікацій є взаємопов'язаними елементами формування інтегрованого цифрового інформаційного середовища, покликаного забезпечити збереження, доступність, міжнародну інтеграцію та ефективне використання результатів аграрних досліджень.

Ключові слова: цифрові технології, інформація, електронний каталог, інтеграція, цифровізація, оцифрування, відкритий доступ, депозитарій аграрних знань

У сучасному цифровому суспільстві наукові бібліотеки дедалі більше трансформуються з інформаційно-бібліотечних установ у ключові елементи національної інфраструктури знань (knowledge infrastructure), що забезпечують безперервний цикл створення, акумулювання, збереження, інтеграції та повторного використання наукової інформації.

Для Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки (ННСГБ) НААН ці процеси мають стратегічне значення, оскільки бібліотека є провідною галузевою науково-інформаційною установою загальнодержавного значення, покликаною здійснювати інформаційно-аналітичний супровід розвитку аграрної науки, освіти та виробництва.

Одним із ключових напрямів цифрової трансформації є формування національного цифрового депозитарію аграрних знань, який акумулює наукові публікації, рідкісні та цінні видання, електронні колекції, бібліографічні й біо-бібліографічні ресурси, інформаційно-аналітичні матеріали та інші документи, що відображають еволюцію аграрної науки України. Створення такого цифрового середовища забезпечує довготривале збереження інтелектуальної спадщини, розширює відкритий доступ до наукової інформації та сприяє інтеграції української аграрної науки у світовий науковий простір.

Важливою складовою цього процесу є розвиток інтерактивного електронного ресурсу «УкрАгroteка» (<http://base.dnsgb.com.ua/>), галузевих баз даних, серед яких «Біобібліографія провідних учених-аграріїв України», «Історичний розвиток сільськогосподарської дослідної справи», «Інформаційно-бібліографічні ресурси – агропромисловому виробництву України», тематичних ресурсів «АПК України в глобальних умовах зміни клімату», «Бібліотека на допомогу агропромисловому виробництву в умовах війни» та ін. Водночас здійснюється систематичне наповнення інституційного репозитарію ННСГБ НААН, структурованого за основними напрямками наукової, видавничої та бібліографічної діяльності. Це сприяє збереженню, популяризації та поширенню наукового доробку установи, посилюючи роль бібліотеки як ключового посередника між наукою, освітою та практикою.

Сучасна модель наукової комунікації реалізується також через розвиток електронних наукових видань, зокрема міжвідомчого тематичного збірника «Історія науки і біографістика», реферативного журналу «Агропромисловий комплекс України», «Бюлетеня ННСГБ НААН» та інших електронних інформа-

ційних ресурсів, що забезпечують оперативне поширення результатів наукових досліджень.

Особливого значення набуває цифровізація історико-наукової спадщини аграрної науки України і розглядається вона не лише як процес створення електронних копій документів, а як складова цифрової гуманітаристики (Digital Humanities), передбачаючи створення сучасних цифрових інформаційних продуктів – електронних виставок, віртуальних колекцій, тематичних цифрових проєктів, інтегрованих ресурсів, зокрема «Цифрової аграрної бібліотеки» (<https://goldbeet.dnsgb.com.ua/s/goldbeet/page/welcome>), упровадження міжнародних стандартів метаданих, розвиток цифрових сервісів, використання інструментів семантичного пошуку, бібліометричного аналізу, технологій штучного інтелекту та принципів відкритої науки. Такий підхід істотно підвищує якість інформаційно-аналітичного забезпечення наукових досліджень у галузі сільського господарства. Оцифрування документальної спадщини забезпечує її довготривале збереження та розширює дистанційний доступ до унікальних колекцій, серед яких «Фонд видань XIX століття з сільськогосподарської тематики», «Колекція наукових видань 1901–1917 років із фондів ННСГБ НААН», віднесених до категорії національного надбання, а також колекція «Золотий буряк», що є важливими джерелами для вивчення історії становлення та розвитку аграрної науки України.

Користувачам забезпечується доступ до провідних світових інформаційних ресурсів, зокрема в межах міжнародного проєкту Research4Life, що відкриває можливості використання десятків тисяч наукових книг, журналів і спеціалізованих баз даних. бібліотека активно впроваджує інструменти міжнародної наукової ідентифікації та відкритої науки, зокрема, з 2025 року є учасником Національного консорціуму ORCID-Україна. Це сприяє підвищенню видимості результатів досліджень українських учених, розвитку міжнародної наукової співпраці та інтеграції в європейський дослідницький простір.

Формування інтегрованого цифрового депозитарію, розвиток екосистеми відкритих наукових ресурсів, цифровізація історико-наукової спадщини,

упровадження принципів FAIR і Open Science, застосування сучасних цифрових сервісів та інструментів штучного інтелекту створюють передумови для формування національної цифрової інфраструктури аграрних знань, здатної забезпечити ефективну інтеграцію української аграрної науки до Європейського дослідницького простору та глобальної екосистеми наукових комунікацій.

Перспективним напрямом розвитку є впровадження інтелектуальних цифрових сервісів (AI-powered), здатних забезпечити інтелектуальний пошук, автоматизоване індексування документів, рекомендаційні системи та аналітичне опрацювання великих масивів наукової інформації, аграрної зокрема.

Таким чином, цифрова трансформація ННСГБ НААН виходить за межі технологічної модернізації бібліотечної діяльності та набуває ознак стратегічної моделі управління аграрними знаннями. Формування інтегрованого цифрового депозитарію, розвиток екосистеми відкритих наукових ресурсів, цифровізація історико-наукової спадщини, запровадження принципів FAIR і Open Science, застосування сучасних цифрових сервісів та інструментів штучного інтелекту створюють передумови для формування національної цифрової інфраструктури аграрних знань, здатної забезпечити ефективну інтеграцію української аграрної науки до Європейського дослідницького простору та глобальної екосистеми наукових комунікацій.

Liudmyla Tatarchuk,

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4714-6958>

PhD in History,

Senior Researcher,

Deputy Director for Scientific Work,

National Scientific Agricultural Library NAAS,

Kyiv, Ukraine

e-mail: t1m2017@ukr.net

Digital transformations of the National scientific agricultural library of the NAAS: from preserving the historical and scientific heritage to building a digital repository of agricultural knowledge

This article examines the digital transformation of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences (NAAS) as a component of the modernization of Ukraine's scientific infrastructure. It substantiates that the digital repository of agricultural knowledge, the digitization of historical and scientific heritage, the development of open science, and modern scholarly communication are interconnected elements in the creation of an integrated digital information environment designed to ensure the preservation, accessibility, international integration, and effective use of the results of agricultural research.

Keywords: digital technologies, information, electronic catalog, integration, digitalization, open access, repository of agricultural knowledge